

45 0

۲۴۸

پرستان کتاب

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

www.ketab.ir

سرشناسه: موسوی، سید مهدی، ۱۳۵۷-

عنوان و نام پدیدآور: تار و پود (کارگاه شعر و شاعری) / سید مهدی موسوی.

مشخصات نشر: قم: کتابستان معرفت، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ج ۲: ۲۴۸ ص: ۱۴/۵ x ۲۱/۵ س.م.

شابک: ج ۷-۵-۶۸۳۷-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: فهرست نویسی بر اساس جلد دوم، ۱۳۹۸ (فیپا).

موضوع: شعر فارسی -- قرن ۱۴ -- مجموعه ها -- تاریخ و نقد

موضوع: Persian poetry -- 20th century -- Collections -- History and criticism

موضوع: فن شعر -- راهنمای آموزشی

Poetics -- Study and teaching

موضوع: شعر سرایی

Poetry -- Authorship

رده بندی کنگره: ۴۱۹۰ PIR

رده بندی دیویی: ۸۰۹/۶۱۰۸

شماره کتابشناسی ملی: ۵۷۷۲۹۳۸

تاروپود

(کارگاه شعر و شاعری)

جلد دوم

سیدمهدی موسوی

تار و پود
(کارگاه شعر و شاعری)
جلد دوم

ناشر: کتابستان معرفت
نویسنده: سیدمهدی موسوی
صفحه آرا: حامد عطائی نرزان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۸۳۷-۰۵-۷

چاپ اول: ۱۳۹۸

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: بوستان کتاب

کتابستان مرکزی: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه چهارم، پلاک ۲۲۵
تلفن: ۰۲۵-۳۱۰۷۴ / همراه: ۰۹۱۲۶۳۶۶۹۶۲
کتابستان رضوی: قم، ابتدای خیابان صفائیه، سمت چپ، فروشگاه کتابستان رضوی
تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۳۰۷۷۷
کتابستان تهران: تهران، میدان شهداء، داخل ایستگاه مترو
تلفن: ۰۲۱-۳۳۳۵۰۰۷۲

پایگاه اینترنتی: www.Ketabestan.ir

اینستاگرام: Ketabestan.ir

حقوق چاپ و نشر برای انتشارات کتابستان معرفت محفوظ است.

فهرست

۱۱	سخن آغازین
۱۳	فصل اول: بازآفرینی شعر
۱۵	مقدمه‌ی فصل اول
۱۶	گره واکرنا از کار دوبیتی
۲۲	مرمت بنای دوبیتی
۳۰	نمایش یک شعرنیمایی
۳۲	تنظیم یک «قطعه»
۳۵	احیای سه غزل
۴۴	بازآفرینی دوبیت از یک مثنوی
۴۵	بازآفرینی بیتی از یک غزل
۴۶	بازآفرینی دوبیت از یک غزل
۴۹	فصل دوم: از کوشش تا کشش شاعرانه
۵۱	مقدمه‌ی فصل دوم
۵۳	هم‌نوایی با وزن‌های ساده (مشق وزن شعر)
۵۶	بارش وزنی (مشقی برای تنوع بخشی به وزن شعر)
۵۹	برانگیختن کلمات (مشقی برای غنای واژگانی)
۶۲	قند مکرر (مشق تکرار)
۶۴	مختصر و مفید (مشق ایجاز)
۶۶	واژگان فروتن (مشق مردم‌گرایی)

- تافته‌ی جدا بافته (مشق هنجارگریزی صرفی و نحوی) _____ ۶۸
- چراغانی بیت (مشق واج‌آرایی) _____ ۷۰
- خویشاوندی کلمات (مشق جناس) _____ ۷۲
- رصد ستاره‌ها (مشق تلمیح) _____ ۷۴
- یک تیرو چند نشان (مشق ایهام) _____ ۷۶
- واژگان هم‌پیمان (مشق مراعات‌التظیر) _____ ۷۸
- تبض و بسط معنا (مشق لَف و نشر) _____ ۸۰
- کارگاه همانندسازی (مشق تشبیه، استعاره و تشخیص) _____ ۸۱
- دیار و بازدید حواس (مشق حس‌آمیزی) _____ ۸۴
- دستی بر آتش و آب (مشق نقیض‌نما) _____ ۸۷
- بگو مگوی راه‌ها (مشق تضاد) _____ ۸۹
- پیوند نامرئی (مشق اسلوب معادله) _____ ۹۰
- در لُفّافه (مشق کنایه) _____ ۹۲
- از کاه، کوه بساز (مشق اعراق) _____ ۹۴
- پُل تعلیق (مشق روایت) _____ ۹۶
- فضاسازی عاطفی (مشق بیان عواطف) _____ ۹۹
- دلیل تراشی روی کاشی خیال (مشق حُسن تعالیل) _____ ۱۰۱
- فصل سوم: مشق جان‌نشینی و هم‌نشینی _____ ۱۰۳
- مقدمه‌ی فصل سوم _____ ۱۰۵
- لب‌تشنه‌ی ... _____ ۱۰۶
- از ... پُریم _____ ۱۰۷
- ... می‌کوشد آب _____ ۱۰۹
- برشانه‌های ... _____ ۱۱۱
- رَدّ یک ... _____ ۱۱۲
- یک صبح ... _____ ۱۱۴
- ای کاش روحم را ... _____ ۱۱۶
- در من این ... کیست؟ _____ ۱۱۸

۱۱۹	این تویی ...
۱۲۱	می بارد ...
۱۲۳	افتادن سقفی ...
۱۲۴	مست و مرگ آشام ...
۱۲۶	دار بردوش ...
۱۲۸	ماتم و اندوه ...
۱۳۰	خراب شود ...
۱۳۲	کوه می رفت و ...
۱۳۳	سایه ها بودیم ...
۱۳۵	بادها ...
۱۳۷	آروزها ...
۱۳۹	می ترسم ...
۱۴۱	من از ... می ترسم ...
۱۴۳	سنگ به سر می آید ...
۱۴۴	به درد من نتوان برد ره که ...
۱۴۵	است که از دست داده ای ...
۱۴۷	فصل چهارم: بازاریابی شعر
۱۴۹	مقدمه فصل چهارم
۱۵۱	دَم حماسی (در شعر میلاد عرفان پور)
۱۵۲	رقصان با تیغ (در شعر محمّد رضا سهرابی نژاد)
۱۵۳	عذاب خواستنی (در شعر روشن سلیمانی)
۱۵۴	گشایشی در کار غنچه (در شعر حسین منزوی)
۱۵۵	تلنگری به اندیشه (در شعر سید محمّد جواد شرافت)
۱۵۷	انتخاب زیرکانه (در شعر اعظم سعادت مند)
۱۶۰	پیشانی در «پری شان» (در شعر علی رضا بدیع)
۱۶۲	خطبه‌ی عاقبت به خیر (در شعر احمد علوی)
۱۶۳	گردش بر مدار رباعی (در شعر هادی فردوسی)

- ۱۶۶ _____ غروب تماشایی (در شعر علی محمد مؤدب)
- ۱۶۷ _____ آراستن غزل (در شعر انسیه سادات هاشمی)
- ۱۷۰ _____ ایستاده در شعله (در شعر مرتضی حیدری آل‌کثیر)
- ۱۷۱ _____ یوسف نشدن (در شعر حامد عسکری)
- ۱۷۲ _____ یاری بخت (در شعر حامد عسکری)
- ۱۷۳ _____ رُبهای افطار (در شعر حسن بیاتانی)
- ۱۷۵ _____ اگر قلندری بسم‌الله... (در شعر مهدی جهاندار)
- ۱۷۶ _____ گل تنهایی (در شعر محمد حسین نعمتی)
- ۱۷۷ _____ حرانی آفتابگردان (در شعر محمد حسین نعمتی)
- ۱۷۸ _____ دست‌مایه‌ی وفای (در شعر محمد حسین ملکیان)
- ۱۸۰ _____ سوگند بیور (در شعر محمد حسین ملکیان)
- ۱۸۲ _____ انسجام عمودی (در شعر کبری موسوی قهفرخی)
- ۱۸۴ _____ شبهه‌ی بی‌جا (در شعر محمد کمرانی)
- ۱۸۵ _____ قافیه‌ی باسعادت (در شعر سید علی نقیب)
- ۱۸۶ _____ کابوس ترانه (در شعر صدرا کار)
- ۱۸۷ _____ چرخش معنادار (در شعر سید محمد مهدی شفیع)
- ۱۸۸ _____ شوق ملیح (در شعر سید محمد مهدی شفیع)
- ۱۸۹ _____ دیکته‌ی بی‌قَلط (در شعر حمیدرضا شکارسری)
- ۱۹۱ _____ فصل پنجم: حکایت‌ها و روایت‌های کارگاهی
- ۱۹۳ _____ مقدمه‌ی فصل پنجم
- ۱۹۴ _____ مکر مکرر (حکایتی از محمد مهدی سیار)
- ۱۹۵ _____ تجلی چند بُعدی (حکایتی از سید محمد جواد شرافت)
- ۱۹۶ _____ تداعی امواج در «خویش» (حکایتی از سید محمد جواد شرافت)
- ۱۹۷ _____ عطش آب (حکایتی از علی خالقی)
- ۱۹۸ _____ ماه زهر خورده (حکایتی از علی خالقی)
- ۱۹۹ _____ زبان مادری (حکایتی از علی اصغر شیری)
- ۲۰۰ _____ فراتر از شباهت (حکایتی از علی اصغر شیری)

- ۲۰۱ _____ «کار» عاقبت به خیر (حکایتی از سایه با شهریار)
- ۲۰۲ _____ تشنّج اصوات (حکایتی از سایه با فریدون مشیری)
- ۲۰۳ _____ «بود» بهتر بود (حکایتی از سایه)
- ۲۰۴ _____ سنّه قربان (حکایتی از سایه)
- ۲۰۵ _____ گردش روزگار (حکایتی از مرتضی حیدری آل‌کثیر)
- ۲۰۷ _____ «من» زاید (حکایتی از شفیع‌ی کدکنی)
- ۲۰۸ _____ کفش خانگی (حکایتی از محمود پوروهاب)
- ۲۱۰ _____ فاصله‌ی دنباله‌دار میان دو جلوه (روایتی از فرایند سرایش شعراخوان ثالث)
- ۲۱۲ _____ غزل زیر کشت (حکایتی از حسن بیاتانی)
- ۲۱۴ _____ صدای کفش (حکایتی از محمّد غفاری)
- ۲۱۶ _____ مرهمی برای این سیاه (حکایتی از محمّد مهدی خان محمّدی)
- ۲۱۷ _____ هاله‌ی معنوی (حکایتی به نقل از سیروس شمیسا)
- ۲۱۸ _____ عین عبّاس (حکایتی از سید سبابانکی)
- ۲۱۹ _____ ماسک اکسپژن (حکایتی از ستار احمدی)
- ۲۲۱ _____ غروب به یادماندنی (حکایتی از ناصر فیض)
- ۲۲۲ _____ زبانم لال (روایتی از سایه)
- ۲۲۳ _____ گریان چو شبنم (روایتی از پیشنهاد صائب تبریزی به بابافغانی)
- ۲۲۴ _____ «حزین» در بوته‌ی نقد (چند روایت از نقد شعر عزیز لاهیجی)
- ۲۳۱ _____ آرایش «شب یلدا» (روایتی از فرایند سرایش شعر محمّد کاظم کاظمی)
- ۲۴۷ _____ _____ منبع

سخن آغازین

در جلد اول این کتاب، تلاش شد مبانی نظری شعر و شگردهای شاعرانه با روش‌های کارکده‌ی تلفیق گردد. در این جلد، بنا بر آن است فضایی صرفاً کارگاهی تدارک دیده شود تا از این رهگذر، برخی از ریزه‌کاری‌ها و فنون شاعرانه در مقام عمل، تحلیل و بررسی گردد. به همین دلیل این مجموعه‌ی کارگاهی، در پنج فصل تنظیم شده است.

در فصل اول (بازآفرینی شعر) سروقت اشعاری رفته‌ایم که گرفتار کاستی‌ها و سستی‌های زبانی و موسیقایی اند یا پرداخت ضعیفی دارند و از انسجام شایسته‌ای بهره‌مند نیستند؛ سپس تلاش شده است که با پیشنهاد‌های ساده و ملموس، این کاستی‌ها برطرف گردد و مخاطب، مستقیم در جریان ترمیم شعر قرار گیرد و فرایند بازآفرینی یا حک و اصلاح آن را به‌طور عینی و شفاف دریابد.

در فصل دوم (از کوشش تا کشش شاعرانه)، برای هر شگرد شاعرانه‌ای سرمشقی انتخاب کرده‌ایم تا علاقه‌مندان از روی آن به تمرین پردازش و کنش‌گرانه شگردهای ادبی را مشق کنند و با کوشش شاعرانه، رفته‌رفته به کشش و جوشش شاعرانه دست یابند.

در فصل سوم (مشق جانشینی و هم‌نشینی)، اشعار و ابیاتی از برخی شاعران انتخاب و با حذف کلمه یا عباراتی از این اشعار، جای‌گزین‌هایی پیشنهاد شده و در ادامه، این پیشنهادها با سروده‌ی شاعر سنجیده و ارزیابی گردیده است.

در فصل چهارم (بازآرایی شعر) نیز، از برخی شاعران تقاضا شده است تا نمونه‌ی شعرهایی را که پس از سرودن، بازبینی و بازآرایی کرده‌اند، در اختیارمان بگذارند.

پس از مقایسه‌ی نمونه‌های اولیه با نمونه‌های اصلاح‌شده، به اختصار توضیح داده‌ایم که با این بازاریابی، چگونه شعری به کمال مطلوب‌تری نائل می‌گردد. در فصل پنجم (حکایت‌ها و روایت‌های کارگاهی شعر)، خاطرات و یادداشت‌های کارگاهی برخی از شاعران نقل شده است، تا نشان دهیم که گاهی پیشنهادها یا اساتید یا دوستان شاعر، چگونه می‌تواند به آراستن و پیراستن شعریاری برساند. تألیف این کتاب ممکن است جسورانه به نظر آید؛ اما سعی شده تا جایی که ممکن است، فضای کارگاهی کتاب از سلیقه‌ی شخصی و ذائقه‌ی فردی پیراسته گردد و از ذوق عمومی و تأیید اهل فن فارغ نباشد. در پایان از تمام شاعرانی که در فصل چهارم و پنجم، بزرگوارانه همکاری داشته‌اند، بی‌نهایت سپاس‌گزارم.

سید مهدی موسوی